

Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.

3. Приймак І. Топос Хмельницького у романі Ольги Саліпи «Будинок на Аптекарській». *Актуальні проблеми філології та перекладознавства. Науковий журнал Хмельницького національного університету*. Хмельницький, 2022. № 25. С. 41-11.

Катерина Корнелюк,
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
студентка 2 курсу
факультету філології і журналістики,
Науковий керівник:
д. філол. наук, проф. О. Лабащук*

МІФОЛОГІЧНІ УЯВЛЕННЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНЦІВ ПРО МЕТЕОРОЛОГІЧНІ ЯВИЩА

Дослідження народних міфологічних уявлень про метеорологічні явища почались ще в ХІХ столітті та залишаються актуальними ще й досі. Зокрема, над означеною темою працювали такі науковці, як Г. Булашев, Н.Федорович, З. Болтарович, К. Рахно, С. Чибирак та інші. У науковій роботі ми зосередимось на метеорологічних уявленнях сучасних українців у порівнянні з традиційними уявленнями, властивими для усної традиції кінця ХІХ - початку ХХ століття.

Джерельною базою нашого дослідження стали праці Г. Булашева «Український народ у своїх легендах та віруваннях» [1] та К. Рахна «Глиняний

посуд в обрядах викликання дощу українців і білорусів та черепичницька магія південних слов'ян» [2], а також зібрані методом анкетування та методом структурованого нарративного інтерв'ю сучасні фольклорні матеріали.

Георгій Булашев у своїй праці зазначає, що народні легенди та перекази про атмосферні явища утворились з поєднання так званих апокрифічних вимислів та язичницьких або ж уже християнських забобонів, що мали місце на нашій українській землі [1, с.254].

В XXI столітті народна традиція щодо походження і впливу різних атмосферних явищ зазнала суттєвих змін, однак відголос минувшини ми все-таки можемо відшукати. Порівняймо те, у що вірили люди колись, і те, що має місце серед українців в сучасному світі. З метою фіксації актуального фольклорного матеріалу було проведено опитування у вигляді анкети, в якому взяло участь 35 респондентів віком від 40 до 80 років.

Про походження грому та блискавки розповіла жителька Тернопільської області. За легендою, на небесах Бог у своїй колісниці проїжджає по рейках і освітлює собі шлях. Рух візка по рейках утворює голосний звук, що і є нашим громом, а світлові лінії, які ми бачимо на небі і звемо блискавкою, за походженням і є тими променями, що відходять від Божого ліхтаря. Також респонденти повідомили ще одну цікаву легенду: буцім-то блискавку уособлює жінка, яка з'являється через гнів людей, але вона нікого не чіпає, а грім – це її чоловік, який мстить за неї. Щодо блискавки, то кажуть, що це стріли, які випускає зі свого лука бог Перун. А й дійсно, блискавки, які ми маємо змогу бачити на небі, нагадують гострі стріли, які перелітають з одного куточка небесного поля в інший.

В народі побутує думка, що людина чинить свої гріхи через шептання їй на вухо нечистого. Тому коли людина відвертається від слова Господнього, а робить те, що їй кажуть демони, то Бог намагається покарати її за це. Про це й досі говорять мешканці сіл на Тернопільщині: «Коли надворі гримить – Бог гнівається і карає нас» (КМП, жінка, 1962 р. н., Тернопільська обл.), «Коли надворі буря, потрібно молитись Богові і просити його не гніватись на жителів» (КНО, жінка, 1974 р. н., Тернопільська обл.).

Люди вірять, що молитва, ікони та освячені свічки – допоможуть відвернути сильну грозу. Одна жінка розповіла: «В моїй родині є ікона Богоматері, яка здавна захищає наш рід від грому і зливи. Коли починається буря, ми витягуємо святу ікону, ставимо її на підвіконня, молимося, і найближчим часом злива вщухає і не робить шкоди». Також задля того, щоб минула злива, респонденти рекомендують поставити на вікно громничну свічку.

Гроза – явище, яке своєю силою робить людям шкоду, тому не дивно, що малі діти часто бояться прояву грому і блискавки на небі. Аби вони не лякались, респонденти кажуть, що знають гарний метод відвороту грози: «Якщо побачимо на небі блискавку, то потрібно почати рахувати, аж до того моменту, коли вдарить грим. Якщо наш рахунок стає все меншим і меншим, то це означає, що гроза скоро закінчиться» (ХДП, жінка 1944 р. н., Тернопільська обл.).

Сьогодні ми спостерігаємо, як традиційні народні уявлення про метеорологічні явища набувають нової семантики. Так, атаку шахедів в народі порівнюють із громом та блискавкою. Для відвернення небезпеки застосовують ті самі прийоми, які використовувалися під час грози. Люди моляться і ставлять на вікна громничну свічку та ікони, аби їх оминула негода, і пробують

використовувати ті ж самі методи, аби їхній дім оминули снаряди чи шахеди. Гроза у невластивий час може віщувати не лише неврожай, але й наближення війни «...моя бабуся казала, що дуже погано коли гримить в непевний період року, от грім був в січні місяці в місті Львові. <...> Бо тому що казали, якщо гримить на голі дерева, а відповідно зимою вони тільки голі, то це або до голоду, або до війни» (ЮЛМ, жінка, 1985 р. н., Тернопільська обл.).

Отже, традиційні народні уявлення про метеорологічні явища зберігають зв'язок з традиційною культурою. Початок російсько-української війни вплинув на систему фольклорних уявлень про народну метеорологію, створивши нові повір'я, що відображають реалії нашого часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях : космогонічні укр. народні погляди та вірування. Київ: Довіра, 1992. 414 с.
2. Рахно К. Глиняний посуд в обрядах викликання дощу українців і білорусів та черепичницька магія південних слов'ян. – Народознавчі зошити. 2024. №1 (175). С. 16-29.

Вікторія Хомяк,
*Тернопільський національний педагогічний університет
 імені Володимира Гнатюка
 студентка 2 курсу
 факультету філології і журналістики,
 Науковий керівник:
 к. філол. наук М. Любінецька*

МОРЕ ЯК СИМВОЛІЧНИЙ ОБРАЗ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ